

ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ

ਕਵਿਤਾ

ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ

ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ

ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ ਅਜਿਹਾ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਹੋਂਦ ਵਾਰਤਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਵਾਹ ਪੂਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਲੈਅ, ਰਾਗ, ਸੰਗੀਤ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਕੰਠ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਰੰਗੀਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਧੁਨਿਕ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਈ ਵਿਚਾਰ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਵਾਰਤਕ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇਜ਼ ਗਤੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ।

ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ

SEVEN WORN :-

“ਕਵਿਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ।”

WORDS WORTH:-

“ਕਵਿਤਾ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਬੰਬ ਹੈ।”

ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ :-

“ਕਵਿਤਾ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਕੰਵਾਰਾਪਣ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਦੀ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਇਕ ਸੋਹਣਾ ਸੁਫਨਾ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਲੀ ਦਾ ਚਟਖਣਾ ਹੈ।”

ਆਧੁਨਿਕ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਤੇ ਵਿਕਾਸ

ਮੁੱਢਲਾ ਦੌਰ

1. ਫਿਰੋਜ਼ਦੀਨ ਸ਼ਰਫ
2. ਮੱਲਾਬਖਸ਼
3. ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਰਦ
4. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ
5. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਿਰ

ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ

1. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ
2. ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ
3. ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾਤ੍ਰਕ
4. ਡਾ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨ

ਦੂਜਾ ਪੜਾਅ

1. ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ
2. ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
3. ਬਾਵਾ ਬਲਵੰਤ
4. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਫੀਰ
5. ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੂਪ
6. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ

ਤੀਜਾ ਪੜਾਅ

1. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ
2. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ
3. ਸ.ਸ.ਮੀਸ਼ਾ
4. ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ
5. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ

ਚੌਥਾ ਪੜਾਅ

1. ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ
2. ਪਾਸ਼
3. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹਲਵਾਰੀ
4. ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ
5. ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ

ਮੁੱਢਲਾ ਦੌਰ

ਫਿਰੋਜ਼ਦੀਨ ਸ਼ਰਫ :-

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਹਜਾਦੇ
ਜਮੀਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੇ ਖੂਹਾਂ ਦੇ
ਦਾਦੇ।

ਕਪਾਹਾਂ ਦੇ ਸਾਈ, ਕਮਾਦਾ ਦੇ ਵੀਰੇ

ਮੁੱਢਲਾ ਦੌਰ

ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਰਦ :-

ਟੁਟ ਗਏ ਸਬਰ ਪਿਆਲੇ ਮੇਰੇ
ਡੁਲ ਗਏ ਸਿਦਕ ਭਰੋਸੇ।
ਦੋਸੀ ਡਿੱਠੇ ਹੁਕਮ ਚਲਾਉਂਦੇ
ਫਾਂਸੀ ਚੜਨ ਬੇਦੋਸ਼।

ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

:-

ਵੈਰੀ ਨਾਗ ਤੇਰਾ ਪਹਿਲਾ ਝਲਕਾ
ਜਦ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੱਜਦਾ।
ਕਦਰਤ ਦੇ ਕਾਦਰ ਦਾ ਜਲਵਾ
ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਇਕ ਸਿਜਦਾ।

ਪ੍ਰੋ. ਪੁਰਨ ਸਿੰਘ :-

ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ

ਇਹ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ
ਮੌਤ ਨੂੰ ਮਖੋਲਾ ਕਰਨ
ਮਰਨ ਥੀਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦੇ।
ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਏਹ ਕਰਨ ਗੁਲਾਮੀ
ਜਾਨ ਕੋਹ ਆਪਣੀ ਵਾਰ ਦੇਂਦੇ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੁਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ

:-

ਦੂਜਾ
ਪੜਾਅ

ਮਾਂ ਵਰਗਾ ਘਣ ਛਾਵਾ ਬੂਟਾ
ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਏ।
ਲੈ ਕੇ ਜਿਸ ਤੇ ਛਾਂ ਉਧਾਰੀ
ਰੱਬ ਨੇ ਸੁਰਗ ਬਣਾਏ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ :-

ਦੂਜਾ
ਪੜਾਅ

ਅੱਜ ਆਖਾ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ
ਕਿੱਤੇ ਕਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬੋਲ ।
ਤੇ ਅੱਜ ਕਿਤਾਬੇ ਇਸ਼ਕ ਦਾ
ਕੋਈ ਅਗਲਾ ਵਰਕਾ ਫੋਲ ।

ਤੀਜਾ ਪੜਾਅ

ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ

:-

ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਬਲੂੰਗਾ ਵਿਲਕੇ
ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨ ਆਏ
ਨੀਂ ਮਾਏ ਮੇਰੀਏ।

ਤੀਜਾ ਪੜਾਅ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇਕੀ

:-

ਭਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਬੰਦਾ
ਧਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਬੰਦਾ
ਇਕ ਸਜਰੇ ਵਿਸਮਾਦ ਜਹੇ
ਵਿੱਚ ਗੁੰਮਦਾ ਗੁੰਮਦਾ

ਚੌਥਾ ਪੜਾਅ

ਡਾਂ.ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ :-

ਹਰ ਮੋੜ ਤੇ ਮਲੀਬਾਂ
ਹਰ ਪੈਰ ਤੇ ਹਨੇਰਾ ।
ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਰੁਕੇ ਹਾਂ
ਸਾਡਾ ਵੀ ਦੇਖ ਜੋਰਾ।

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹਲਵਾਰੀ :-

ਖਾਏਗੀ ਲਾਠੀ ਕਦੇ ਤੱਕ
ਚੁਪ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਲਾਸ਼।
ਖਾਏਗੀ ਗੋਲੀ ਕਦੇ ਤੱਕ
ਹੱਕ ਦੇ ਸੀਨੇ ਦਾ ਮਾਸ।

ਅੰਤ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ । ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਲ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਵੰਗਾਰਾਂ, ਦਸ਼ਵਾਰੀਆਂ, ਝਮੇਲਿਆਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸੀ। ਮਨੁੱਖੀ ਗੌਰਵ ਅਤੇ ਸੰਤਾਪ ਦੇ ਜਟਿਲ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿਤਰਨ ਵੱਲ ਅਗਰਸ਼ੀਲ ਹੈ।

ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭਰਪੂਰ ਧਾਰਾ ਹੈ।